

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ НА ОБ'ЄКТАХ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Упродовж усього періоду незалежності України енергетична сфера залишається найбільш уразливим сегментом економіки міст України. Весь цей час міські можновладці віддавали перевагу моделі бізнес-експлуатації існуючої зовнішньої енергетичної залежності країни перед моделлю забезпечення енергетичної безпеки та унезалежнення від монопольного постачальника енергоресурсів.

Відомо, що 40-50 % енергоресурсів, які споживає місто, іде на створення комфортних умов життя його мешканців, 20% на транспорт. Значна частина цих ресурсів використовується нерационально через застарілі технології, низьку якість експлуатації будівель та енергетичного обладнання, розгалужену соціальну інфраструктуру міста у вигляді фонду будівель бюджетної сфери, а також через відсутність якісного управління процесами генерування та доставки енергоресурсів і перетворення їх у корисні продукти або послуги.

Як свідчать дослідження, в бюджетних установах та комунальних підприємствах більшості міст України, сьогодні все ще домінують енергозатратні технологічні підходи. Сучасні технологічні можливості енергоефективного поліпшення будівель і систем, зокрема регулювання споживання енергії в залежності від обсягу завдань та функцій, закріплених за персоналом об'єкта, використовуються ще слабо. Якість обслуговування будівель, енергетичних систем та обладнання не досягає належного рівня.

Управлінські рішення з питань підвищення ефективності використання

енергоресурсів носять несистемний характер. Цілісна система управління процесами енергоспоживання відсутня. Серед фахівців виконавчих органів міської ради бракує спеціалістів, які володіють теорією і практикою енергоменеджменту для будівель, систем вуличного освітлення, транспортних систем, систем водопостачання та теплопостачання.

Моніторинг споживання енергоресурсів та аналіз ефективності їх використання здійснюються на місцях у примітивній формі. Все це призводить до необґрунтовано високих витрат на придбання енергоресурсів з міського бюджету.

Саме тому у період стрімкого зростання цін на енергоносії в Україні тривалий час в органах влади на місцях для стабілізації використання енергоресурсів запроваджували обмежувальні механізми (лімітування) виділення коштів на оплату енергоресурсів, що створювало ілюзію зменшення споживання енергоресурсів, а в умовах жорсткого адміністрування призводило до погіршення якості основних енергомістких послуг (опалення, освітлення, водопостачання). Подібну практику обмеження споживання енергії можна розглядати лише як тимчасовий захід на шляху до вирішення проблеми ефективного управління енергоспоживанням у місті.

Ця надзвичайно загрозлива для міст проблема має бути якнайшвидше розв'язана. Вирішення цього питання, на думку автора, лежить в площині активного впровадження енергозберігаючих заходів. У випадку їх реалізації у бюджетній сфері зменшується споживання енергоресурсів бюджетними установами, наслідком чого є зменшення на наступний рік видатків з бюджету на утримання цих закладів. Отримана економія могла б направлятися на подальші енергозберігаючі заходи та стимулювання працівників.

Однією з перешкод на шляху впровадження енергозберігаючих заходів є «фінансовий бар'єр», а саме:

- домінування в дохідній частині місцевих бюджетів коштів, які надходять від уряду;
- дефіцитність місцевих бюджетів;

- відсутність можливості збільшити обсяги надходжень з джерел міста через потужний тиск державних податків на мешканців; відсутність податку на нерухомість;

- практика подолання проблеми недофінансування місцевого бюджету через використання коштів, призначених на оплату енергії та енергоносіїв для вирішення потреб муніципалітету; покриття боргів внаслідок таких дій за рахунок субвенцій бюджету вищого рівня у наступному фінансовому році;

- недосконалість механізмів фінансового та економічного оцінювання проектів з метою підвищення ефективності використання енергії та енергоносіїв;

- недосконала система формування бюджету міста та управління бюджетними коштами, яка не дає змоги ефективно планувати і контролювати енерговитрати;

- відсутність реалістичного планування видатків на енергію, на обслуговування енергетичних систем, що породжує розпорошення та приховування видатків на енергію в окремих статтях бюджету (кошти на вуличне освітлення, кошти на підтримку міського електричного транспорту), унеможлиблює їх самостійний облік та управління муніципальними боргами за енергію;

- відсутність схем рахунку заощадження енергії та коштів під час реалізації енергоощадних заходів;

- відсутність механізму акумулювання коштів бюджету на придбання енергії та обслуговування енергетичних систем, заощаджених у результаті реалізації проекту;

- відсутність у містах практики об'єктивних фінансових оцінок для інвестиційних проектів;

- адміністративні обмеження на придбання обладнання та матеріалів іноземного виробництва;

- адміністративні обмеження щодо граничної вартості робіт з модернізації (зокрема оплати праці техніків та експертів, які пропонують енергоефективні

розв'язки);

- відсутність навиків використання конкурсних і тендерних механізмів з метою визначення ринкової вартості енергоощадних робіт.

Часто це призводить до нераціональних витрат бюджету при проведенні енергетичного обстеження об'єктів муніципальної інфраструктури, написанні бізнес-планів, підготовці тендерної документації, організації технічного нагляду за виконанням робіт та прийняттям виконаних робіт з модернізації енергоспоживаючих об'єктів. Така ситуація також погіршує інвестиційний клімат та активність бізнесу.

Для підвищення ефективності енергоспоживання на об'єктах муніципальної власності міст України, необхідно:

- створити умови для економічної зацікавленості об'єктів муніципального господарства у підвищенні ефективності використання енергоресурсів;
- удосконалити систему нормування питомих витрат енергоносіїв;
- розробити систему нових енергетичних стандартів;
- удосконалити систему державної експертизи з енергозбереження;
- запровадити обов'язкову статистичну звітності щодо рівня ефективності використання енергоресурсів;
- створити механізм державного контролю у сфері енергоефективності, без дублювання функцій органів державної та місцевої влади у цих сферах;
- встановити юридичну відповідальність юридичних осіб, посадовців та громадян за неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів.
- вдосконалити систему формування бюджету міста, управління бюджетними коштами, яка не дає змоги ефективно планувати і контролювати енерговитрати;
- створити механізм планування видатків на енергію, на обслуговування енергетичних систем;
- створити сприятливі умови для залучення інвестицій у процеси технологічного переозброєння та енергоефективної модернізації інфраструктури міста.

Резюмуючи викладене вище, слід зазначити, що вирішення вищезазначених проблем залежить від ефективної роботи системи енергоменджменту в органах місцевого самоврядування та в усіх організаціях на території міст, які використовують енергоресурси, в першу чергу бюджетної та комунальної сфери.

Список використаної літератури

1. Закон України Про енергозбереження [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.
2. Забарний Г.М., Шурчков А.В. Енергетичний потенціал нетрадиційних джерел енергії України. – К.: Інститут технічної теплофізики НАН України. 2002. – 211 с.
3. Третякова Л.І., Шандрівська О.Є. Економічні аспекти енергозбереження України // Проблеми економії енергії, Львів, 2008, 375 с. – С. 369–370.